

OVERIJSSSEL IS EEN BESTEMMING VRIJETEIJDS-ECONOMIE EN RUIMTELIJKE KWALITEIT

KERN VAN DIT ADVIES

Overijssel is een zeer aantrekkelijk gebied voor de recreant; daar is iedereen het over eens. De vrijetijdseconomie met is één van de belangrijkste groeisectoren in onze economie geworden: toerisme en vrije tijd zijn in essentie een gebiedsproduct (mensen bezoeken een streek of een stad) en daarmee potentiële dragers voor ruimtelijke ontwikkeling.

Maar de potentie van Overijssel wordt nog niet voldoende benut en de bestaande toeristisch-recreatieve infrastructuur van Overijssel is op veel vlakken aan verbetering toe. Er zijn al veel initiatieven om deze te verbeteren en er zijn goede ontwikkelingen gaande. AtelierOverijssel adviseert het volgende om ruimtelijke kwaliteit en vrijetijdseconomie te stimuleren:

- > Sterke beeldverhalen zijn nodig om te zorgen dat de Overijsselse vrijetijdseconomie zich onderscheidend en krachtig ontwikkelt.
- > Ondersteun en stimuleer als hogere overheden de uitwisseling van behoeften en activiteiten, neem partijen die een concreet economisch belang hebben mee in een integraal ontwikkelingsproces.
- > Kijk breder dan de traditionele economische sectoren horeca en dagrecreatie.
- > Vergeet niet dat elke bewoner ook een recreant is: als de vraag van bewoners door nieuwe product-markt wordt bevredigd, is de omgeving ook aantrekkelijk voor bezoekers van buiten.

AANLEIDING

AtelierOverijssel zet de relatie tussen ruimtelijke kwaliteit en vrijetijdseconomie in Overijssel uitdrukkelijk op de agenda. Daar zijn drie redenen voor. In de eerste plaats wordt de veelheid aan potenties die de Overijsselse cultuur en het landschap bieden voor de recreant nog niet voldoende benut en wordt bij alle ontwikkelingen die nu plaatsvinden niet altijd de samenhang met versterking van ruimtelijke kwaliteit gezocht. In de tweede plaats is de vrijetijdseconomie met de omslag van een productie- naar een consumptiemaatschappij één van de belangrijkste groeisectoren in onze economie geworden. Ten derde ziet het Atelier ontwikkelingen in de Overijsselse vrijetijdseconomie die niet bijdragen aan ruimtelijke kwaliteit en daarmee het economisch belang op langere termijn kunnen schaden.

Toerisme en vrije tijd zijn in essentie een gebiedsproduct (mensen bezoeken een streek of een stad) en daarmee potentiële dragers voor ruimtelijke ontwikkeling. Daar kan en moet bij keuzes voor de ruimtelijke inrichting op ingespeeld worden.

OPZET PROJECT

AtelierOverijssel heeft in 2009 in samenwerking met de ontwerpers van .Fabric een verkenning uitgevoerd naar het ontstaan van de vrijetijdseconomie en de huidige stand van zaken in Overijssel. Hierin werd een aanleiding gevonden om Overijssel te karakteriseren in twee robuuste gebiedsverhalen: OverijsselsWater en Landgoed Twente. Onder leiding van Professor dr. Hans Mommaas zijn deze afzonderlijke verhalen in tweedaagse masterateliers uitgewerkt met de Nieuwe Markten benadering. Deze Nieuwe Markten benadering kijkt welke kansrijke situaties in het gebied te onderscheiden zijn, en hoe potenties in een gebied gekoppeld kunnen worden aan vrijetijdseconomie.

ADVIES

Sterke beeldverhalen zijn nodig om te voorkomen dat de Overijsselse vrijetijdseconomie versnipperd raakt en het aflegt tegen krachtige beeldverhalen als De Waddenzee en De Veluwe.

Sterke beeldverhalen

Een beeldverhaal is een gemeenschappelijk opgesteld beeldende en verhalende visie die enerzijds aansluit bij bestaande gebiedskwaliteiten en –opgaven en anderzijds kan dienen als platform voor vernieuwende ondernemingsinvesteringen: het moet laten zien waarin de streek zich onderscheidt van andere. Het is niet uitsluitend toeristisch-recreatief georiënteerd, maar het is een breed verhaal waarin de economische, maatschappelijke en landschappelijke kracht naar voren komt. Zulke beeldverhalen moeten niet verward worden met gebiedsbranding, een statische identiteit of een ruimtelijk plan als zodanig. Het zijn

Verblijfsrecreatie en
toutestructuren.

Bron:
Omgevingsvisie Provincie
Overijssel 2009.

- Verblijfsrecreatie
- bungalowpark
 - kampeerboerderij
 - camping
 - jachthaven, watersport

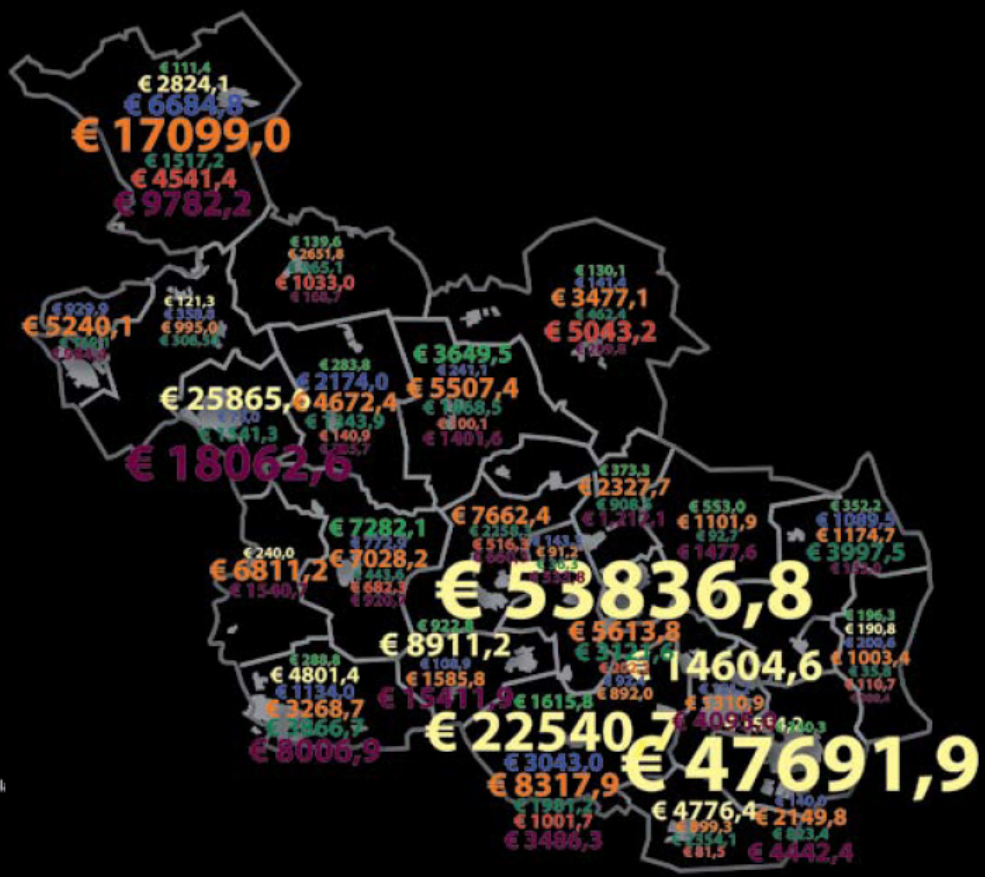
- Routestructuren
- toervaartnet
 - landelijke fietsroutes
 - lange-afstand wandelpad
 - raamplan fietspaden
 - TOP (toeristisch overstappunt)

Recreatie is het sterkst geconcentreerd langs en aan de wateren van Overijssel en in het Twentse coulissenlandschap.

2

Totale investeringen per
gemeente per sector in
2008

Bron:
Europaloket Overijssel,
2009.

- investeringen
- € 47,4 agrarische sector
 - € 47,4 bedrijfsleven
 - € 47,4 cultuurhistorie
 - € 47,4 leefbaarheid en platteland
 - € 47,4 natuur en landschap
 - € 47,4 dienstverlening
 - € 47,4 toerisme en recreatie
- x 1000

De grootste financiële stimulans komt toe aan het bedrijfsleven in de Twentse netwerkstad.

gebiedsgerichte kaartbeelden met een inspirerend verhaal die een veelheid aan gebiedsgerichte kwaliteiten integreren. Sterke beeldverhalen leggen een dynamische verbinding tussen een veelheid aan gebiedsgerichte kwaliteiten en ontwikkelingen op het gebied van ruimte, ecologie, economie (landbouw, industrie, dienstverlening, kennis)), demografie en cultuur. Ze vormen een integrerende onderlegger voor de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit en voor samenhangende productontwikkeling in toerisme en vrije tijd.

Voorwaarde voor het vliegwieleffect van sterke beeldverhalen is echter dat ze als integraal onderdeel van het ontwikkelingsproces samen met de partijen die er een concreet economisch belang mee hebben worden gemaakt. Regionale ondernemers worden zo verleid om in samenhang met de ontwikkelingen in een gebied als geheel, nieuwe vormen van vrijetijdsbesteding te ontwikkelen.

Overijssels Water en Landgoed Overijssel

Binnen **Overijssels Water** (de wateras Wieden-Weerribben-Zwarte Water–IJssel-Vecht-Regge) zijn er met name in de diverse kwaliteiten van water (als technisch, voedend, vormend, verleidend systeem) potenties voor nieuwe onderscheidende product-markt combinaties. Binnen **Landgoed Overijssel** (de landdas tussen Regge-Vecht-IJssel bestaande uit Twente en Salland) hebben de deelnemers van de masterclass het met het oog op de veranderen rol van de recreant en toerist vooral gezocht in een nieuwe, actieve rol en betekenis van het landgoed; landt goed!, de recreant en toerist als producent. Er werden nieuwe product-markt combinaties gevonden tussen landschap en high tech industrie, kennis, sport, hedendaagse nijverheid en ambacht, wellness en actieve beleving van rust en ruimte.

Toeristen en bewoners

Toeristen komen voor een gebied (streek of stad), niet voor producten die door de toeristenbranche los van samenhang met ruimtelijke, economische, ecologische en culturele ontwikkelingen geproduceerd zijn. Denk echter niet alleen aan de toerist, maar vooral ook aan de behoeften en wensen van de eigen mensen. De eigen inwoners en bezoekers uit naastliggende gebieden (provincies) vormen door de toename van vrije tijd en vergrijzing een belangrijke doelgroep. Als de vraag van bewoners door nieuwe product-markt wordt bevredigd, is de omgeving ook aantrekkelijk voor bezoekers van buiten.

Advies aan hogere overheden (Provincie Overijssel en Regio Twente)

Ondersteun en stimuleer uitwisseling van behoeften en activiteiten, neem partijen die een concreet economisch belang hebben mee in een integraal ontwikkelingsproces. Geef als overheid volop ruimte aan ondernemers die zelf actief willen zijn en neem ze zo mee in het gezamenlijke belang van een gebied met sterke ruimtelijke kwaliteit.

3

Verander waar mogelijk sectoraal ingestoken regelgeving in een integrale regelgeving die het creëren van ruimtelijke kwaliteit koppelt aan gebiedsgerichte productontwikkeling in vrije tijd en toerisme. Grijp de uitvoering van de Omgevingsvisie aan voor het versterken van ruimtelijke kwaliteit in en rondom vrijetijdsvoorzieningen. Een deel van de locaties en voorzieningen is verouderd. Gebruik vernieuwing en upgrading naar de vraag van deze tijd om ruimtelijke kwaliteit te maken.

Investeer in het bij elkaar brengen en inspireren van de verschillende ‘soorten’ ondernemers (traditionele dan wel innovatieve, groene ondernemers) en van ondernemers uit de verschillende sectoren; ondersteun ondernemers bij het smeden van allianties. Zorg ervoor dat elke ondernemer op zijn eigen niveau en behoeften aangesproken wordt. Van de ondernemers, bestaande en nieuwe, moeten de impulsen voor (elementen uit de) beeldverhalen komen.

Investeer in excellent ontwerp en cartografie van gebiedsverhalen; zorg voor eenheid en samenhang tussen de vele gebiedsverhalen die nu door verschillende partijen los van elkaar gemaakt worden.

Advies aan gemeenten

Kijk over de grenzen van de eigen gemeente heen; werk samen aan de ontwikkeling van sterke gebiedsverhalen en bijbehorende product-markt combinaties. Uw gemeente is groter dan u denkt!

Advies aan ondernemers en hun vertegenwoordigers (KvK, Oost etc.):

Verleid hogere overheden met innovatieve productontwikkeling in toerisme en vrije tijd
Lift mee op het gezamenlijk belang en profijt van de koppeling tussen vrijetijdseconomie en vrije tijd.

Advies aan inwoners van Overijssel

Geef een stem aan wensen op het gebied van vrije tijd: naar de gemeenten en hogere overheden en ondernemers; doe dit gevraagd en ongevraagd. Benut kansen voor het realiseren van vrije tijd wensen als er ruimtelijke ontwikkelingen in uw omgeving op stapel staan. Wellicht ziet u zelf mogelijkheden om in uw directe omgeving iets te doen voor de vrijetijdsbeleving. Aarzel niet om deze verder te onderzoeken en bij uw gemeente informatie en ondersteuning te zoeken.

DOORWERKING

De actoren en referenties voor de wisselwerking tussen het creëren van ruimtelijke kwaliteit en nieuwe product-markt combinaties die in de masterclasses Overijssels Water en Landgoed Overijssel zijn benoemd, zijn tentatief. Vervolgonderzoek moet uitwijzen hoe robuust en duurzaam ze zijn. Inzet daarbij is niet zozeer de vorming van een plan of “brand”, maar stimulering van het proces. Hierin wordt samen met gebiedsondernemers met ambities nieuwe markten verkend die optimaal schakelen met de kernkwaliteiten van een gebied.

De provincie Overijssel kan hierin een verbindende en stimulerende rol spelen. Niet alleen door middelen, maar ook door in relatie met de zes identiteiten die nu worden onderscheiden een eigen visie te ontwikkelen op de twee sterke gebiedsverhalen en deze in excellent ontworpen integrerende kaartbeelden te communiceren. Een vervolg van dit Atelier-project kan hier aan bijdragen.

Ponypark Slagharen

Stoppelhaene Raalte

Vanuit de eenheid EMT lopen al meerdere onderzoeken en programma's naar de ontwikkeling van een duurzame vrijetijdseconomie in Overijssel. Bureau Hanzesteden heeft in 2009 een beeldverhaal afgerond. Hogeschool Saxion is begonnen met een vierjarig onderzoekstraject vanuit de gast, met hogeschoolstudenten¹.

Deze verschillende studies kunnen een vliegwieleffect krijgen als ze aanvullend onder de paraplu worden gebracht van de sterke verhalen **Overijssels Water** en **Landgoed Twente**. Het verdient daarom aanbeveling om de implicaties van de nieuwe actoranalyse en tentatieve cartografische beeldverhalen voor beleid en ontwikkeling in een vervolgtraject uit te werken.

¹ Project 'Professioneel ondernemende bedrijven in een vitale sector' van Saxion Hospitality Business School. Looptijd: januari 2009 – december 2009. Bestaat uit 2 masterclasses en 5 regionale innovatie werkplaatsen (Kop van Overijssel, Vechtdal, Salland, Twente, IJsselvallei/IJsseldelta). Werkt vanuit de gast. Resultaat: leisure scan van de huidige en gewenste situatie, kanskaarten en de initiatie van concrete innovatieprojecten en nieuwe samenwerkingsverbanden. Onderdeel van meerjarig traject (totaal 4 jaar) om resultaten te verwezenlijken.

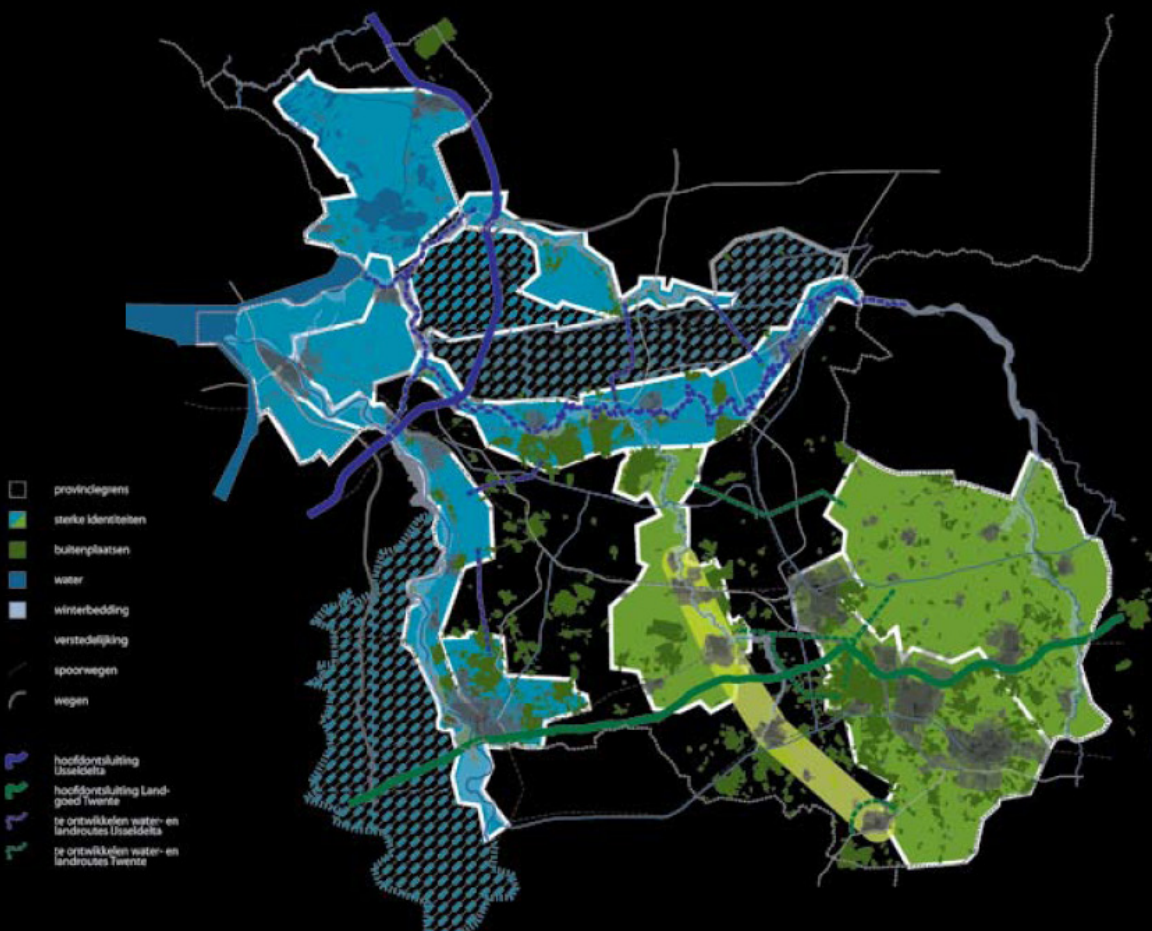
5

Deze hang naar kleinschalige recreatie is soms onverwacht goed georganiseerd, bewijst Landgoed Twickel, dat op grote schaal kleinschaligheid exploiteert.

Videoconferencing met keynote speaker Wies Sanders tijdens Masteratelier 'Landgoed Twente'

6

COLOFON

Dit is een uitgave van AtelierOverijssel

Zwolle, juni 2010

Adviezen van AtelierOverijssel

AtelierOverijssel adviseert vanuit een onafhankelijke positie en heeft tot doel de ruimtelijke kwaliteit van Overijssel te versterken en te verbeteren. Het atelier hanteert daarbij een brede betekenis van het begrip ruimtelijke kwaliteit, waarbij de combinatie wordt gezocht tussen het versterken en benutten van de ruimtelijke structuur en de ontwikkelpotentie van een gebied. Hierbij worden sociale-, mentale-, economische- en duurzaamheidsaspecten meegenomen.

Het Atelier adviseert aan de voorkant van planvorming en helpt om de opgave goed te definiëren en stimuleert goed opdrachtgeverschap. Met het advies van AtelierOverijssel kunnen partijen zich gesterkt voelen in hun onderhandelingspositie met anderen. Het Atelier neemt niet de plaats in van een extern adviesbureau en maakt dus ook geen concrete plannen.

De adviezen zijn publiek en staan op de website van AtelierOverijssel. Ook worden ze onder de aandacht gebracht bij de relevante opdrachtgevende partijen.

AtelierOverijssel is een onafhankelijke werkplaats waar op diverse manieren wordt gewerkt aan ruimtelijke kwaliteit in Overijssel: onderzoekend, agenderend en adviserend. Door de interactieve werkwijze heeft het atelier de functie van leerwerkplaats waar verschillende vakdisciplines elkaar ontmoeten en samenwerken. AtelierOverijssel is van Het Oversticht, Kunst & Cultuur Overijssel, Dienst Landelijk Gebied, Landschap Overijssel, Architectuurcentrum Twente, de waterschappen in Overijssel en Provincie Overijssel.

Reacties of vragen naar aanleiding van dit advies?

Secretariaat AtelierOverijssel
T.a.v. Margien Katerberg
Harm Smeengekade 9
8011 AK Zwolle
T 0384.222.900
E info@atelieroverijssel.nl

